

BARTHA LÁSZLÓ

SOMOGYI IMRE FÜREDI GAZDÁLKODÓ ÉS KÖZSÉGBÍRÓ EMLÉKÉRE (1898–1971)

„Egy unoka visszaemlékezése”

Régóta foglalkoztat a gondolat: vajon mennyi megértést és szeretetet tudunk visszaadni azoknak, akik feláldozták magukat azért, hogy nekünk szebb és jobb jövőt biztosítsanak? A válasz egyszerű: nagyon keveset. Egy nagyszerű emberről, a nagyapámról szeretnék megemlékezni.

Egyszerű család gyermekeként Balatonkövesd községben (ma Csopak) született 1898. június 18-án.

Apja, Nagy Imre fiatalon elhunyt. Édesanyja, Róka Zsófia 1912-ben másodszor is férjhez ment, Somogyi Gábor 12 holdas füredi gazdálkodóhoz. Somogyi adoptálta nagyapámat, halála után birtokait is megörökölte. Később egy nagynénje még hat hold birtokot hagyott rá végrendeletében. Négy középiskolai osztályt végzett, eredményei kitűnőek voltak. Már ekkor feltűnt kiváló retorikai képessége, a későbbiekben nagyszerű szónokká vált.

Az első világháborúban fiatalon a frontra került. Részt vett a hírhedt isonzói csatákban a 20-as honvéd gyalogezred alakulatával. Borzalmas időket éltek meg, szinte belefagytak a lövészárokb.

A háború végeztével nagyapám figyelme a családi gazdaság felé fordult. Igen mozgalmas időszak köszöntött életébe. 1923-ban feleségül vette a siómarosi Bakonyi Jolánt. Házasságukból két gyermek született: Jolán 1924-ben, Nelly 1926-ban. Az idősebbik leány, Jolán sohasem ment férjhez, élete végéig a nagycsalád jelentette számára a boldogságot. Alázattal és hűséggel viselte gondját szüleinek, testvérének és testvére gyermekeinek. Mindkét lány a helyi polgári iskolában tanult. Nelly a színjátszó-körben is tevékenykedett.

1947-ben férjhez ment a nyárádszeredai Bartha Jánoshoz; az Erdélyből jött fiatal katona a háború végén menedéket kapott a Somogyi háznál.

Somogyi Imre gazdasági tevékenysége főleg a szőlő- és gyümölcsstermelés volt. Kiváló minőségi borait többször is kitüntetéssel jutalmazták. Az akko-

ri időkben a többi gazdához hasonlóan állattartással és gabonatermesztéssel is foglalkozott. Ebben sokat segített neki jó barátja, Tolnai István, akivel élete végéig „atyafiságot” tartott. Trianon igazságtalan diktátuma

öt is mélyen érintette; gondolatait 1923 és 1928 között számos cikkben tette közzé a Balatonfüred című újságban.

A közéleti szereplése 1928-ban kezdődött, előbb előljárósági tag, majd 1932-ben helyettes községbíró lett, 1938-45 között pedig községbíró. Komoly szerepe volt a füredi hajógyár helyben maradásában, ugyanis voltak tervek annak elköltöztetésére, Siófokra, vagy Alsóörsre. Sikertült megállapodást kötnie az ONCSA (Országos Nép- és Családgondozó Alap) házak építésére. Ez lehetővé tette számos göcseji család füredi letelepítését és munkához jutását.

Igaz rengeteg támadás érte ezért, mivel az eredeti elképzelés másképpen sikerült, ugyanis nem szőlőmunkások, hanem hajógyári munkások lettek. Tagja volt a Járási Hitelszövetkezetnek és a helyi tűzoltó egyesület vezetőségének is. Az akkori idők emlékezetes eseményei voltak a füredi borhetek, ezeken számos ismert politikus is megfordult, köztük Darányi Kálmán miniszter. A második világháború előtti időkben sokféle rendezvényen vett részt, itt vette hasznát kiváló szónoki képességének. 1942-ben gazdasági tanácsosi címmel tüntették ki.

Ünnepi szónok (1940 k.)

Borhét (1940)

A háború alatt - községi elöljáró lévén - nem kellett a harctérre mennie, de mint a község vezetőjére nagy súly nehezedett rá: gondoskodnia kellett a hadba vonultak családtagjairól. Tevékenysége sokszor váltotta ki fölöttesei nemtetszését. A háború zűrzavarában is megőrizte emberségét. Nem kötelezte el magát egyik oldalra sem. A nyilasok a rendszer ellenségeként tekintettek rá. Mivel nem volt hajlandó adatokat szolgáltatni a zsidó vagy a kommunistagyanús egyének-ről, a Gestapo ügynöke csak komoly váltságdíj ellenében állt el letartóztatásától.

A háború után nem távozott el Nyugatra. A szovjetek meghagyták tisztségében. Fő feladata a háború nyomainak eltávolítása volt, főleg az aknák fölszedése. Később megromlott egészségi állapota miatt mondott le tisztségéről: az első világháború isonzói pokla ekkor már éreztette hatását szervezetében.

A történelem azután újból teljesen fölkaparta az életét. Életbe lépett a kuláktörvény, a községi tanács a többi jómódú gazdával együtt őt is kulákká nyilvánította. Mint a többi sorstársa, ő is „önként és dalolva” ajánlotta fel földjei, eszközei nagy részét az alakuló helyi téesznek. A sorozatos, „jogszerűnek” mondott igazságtalanságok miatt talajt vesztett. Az 50-es, 60-as évek közötti időszak félelem és rémálmom volt családja számára is. Megaláztatások sorát élte át. Az ÁVH emberei több ízben napokra elvitték, soha nem tudtuk hová és miért. A titkot a sírba is magával vitte - nagyon féltette szeretett családját. (80 - 90 ezer családot minősítettek akkoriban kuláknak, közülük sokakat vittek internáló táborokba.) Nagyobbik lányát és vejét munkahelyükről elbocsátották. Rendszeresek

voltak a zaklatások. A füredi lumpen elemek a listáskulák gazdákat végigterelték a község utcáin, „példát statuálva” elrettentésképpen. Bocsári pincéjét feltörték, borát kiengedték a földre, felszerelését széthordták. Ezt később sikerült részben visszazereznie. A család, főleg a kisebbik lánya soha nem heverte ki ezeket a megaláztatásokat.

Somogyi Imre élete gyökeresen megváltozott, önmagába fordult, csalódott ember lett. Csak a családja és hű barátai, Tolnai István, Tolnai Kálmán maradtak meg számára. Hétféteken rendszeresen felváltva látogattak egymás pincéjéhez. Messze földön híres volt nagyapám pincei babgulyása! Számos híres író, költőt és riportert látott vendégül. Nekem is volt alkalmam néha elkísérni kedves pincéjéhez. Akkor, gyerekefjével nem is gondoltam, hogy ezek az idős emberek mennyit szenvedtek, mennyi megaláztatást viseltek el. Hogy mi is volt a bűnük? Nagyapa mélyen vallásos ember volt. Minden nap olvasta a Bibliát, vasárnaponként ott ült a templomban megszokott helyén. A presbitériumnak is tagja volt. Azt hiszem, számára nagyon sokat jelentett a hit, ez tudta átsegíteni a nehéz időszakokon. Régóta nem dédelgetett már nagy álmokat, megelégedett megmaradt kis birtokával, örült a családjának és annak, hogy elmúltak „azok az évek”.

Emlékszem, amikor a régi, Siske utca 20. szám alatti házat eladtuk, nem gördített akadályt erőskezű felesége tervei elé. A Kisfaludy TSz pénztárosaként vonult nyugdíjba. Kollégái szerették és tisztelték. Soha nem panaszkodott nekik. A zsebében mindig ott lapult néhány forint, hogy az iskolából hazatartó unokájának tudjon adni fagyira valót. Mindketten örültünk - ő adhatott, én kaptam. Utolsó emlékeim között - akkor már az új házban éltünk (Hunyadi utca 23.) - botra támaszkodó, gondolataiban messze járó nagyapaként látom. Fáradt volt, betegsége egyre jobban legyengítette. Amikor be kellett mennie a kórházba, gyerekként nem is gondoltam arra, hogy többé nem találkozunk, így el sem köszöntünk egymástól. A szombathelyi kórházba vitték, ott vérátömlesztést kapott. Szobatársa mondta, hogy aznap sokat beszélgettek, majd átfordult a másik oldalára és csendesen, örökre elaludt. Április 3-a volt.

Mint mindnyájunknak, neki is lehettek hibái, de egyben biztos vagyok: tetteivel soha nem akart ártani senkinek. Hosszú évek elmúltával is büszkévé tesz a tudat, hogy ilyen nagyapám volt. Sok hasonló emberre lenne szüksége a mai világnak. A füredi református temetőben nyugszik feleségével és lányaival együtt. Nagyon remélem - azon a bizonyos túlvilágon - béke és boldogságban.